

РЕФЕРАТ БРАНКА ПЕШИЋА, ПРЕДСЕДНИКА СКУПШТИНЕ ГРАДА НА СВЕЧАНОЈ СЕДНИЦИ ОДРЖАНОЈ 20. ОКТОБРА 1969. ГОДИНЕ

Другарице и другови,

Навршило се 25 година од оног дана када су борци Народноослободилачке војске и Црвене армије, после вишедневних тешких борби, ослободили Београд од фашистичког окупатора. Двадесетог октобра 1944. године на његовим улицама залепршале су се заставе слободе. Тога дана отворило се ново поглавље у историји Београда, отпочео је период социјалистичког развитка.

У овој години, у којој прослављамо 50-годишњицу Савеза комуниста Југославије, било је прилике да се сетимо тих револуционарних дана нашег главног града. И поред тога, и овом пригодом желим посебно да подсетим Београђане на драгу оцену коју је о учешћу Београда у револуцији дао друг Тито:

„Београд је одиграо огромну улогу у непосредној припреми народног устанка. По снази комунистичког и радничког покрета, као и по развијености партијских организација, ми смо тада имали више јаких центара, међу којима су били најразвијенији Београд, Загреб и Љубљана. Припреме за устанак одвијале су се, углавном, у овим градовима. Али, пошто су кадрови били оно основно, Београд је не због тога што се ту налазило руководство, већ због великог броја кадрова, био, такорећи, онај центар одакле су давале директиве и слати људи на терен да раде на организацији устанка. Београд је у погледу кадрова дао врло много нашој ослободилачкој борби. Друга важна чињеница је да је Београд као град, иако, додуше, страховито пострадао, дао од самог почетка најјачи отпор окупатору. Његови грађани, чланови и симпатизери Партије, родољуби и омладина, пружили су жесток отпор непријатељу, што је, разуме се, у политичком погледу имало одјека и ван Београда. Тако је Београд био за нас онај центар из којег је, као што то обично бива у таквим великим моментима и револуционарним периодима, зрачио нов дух, нова идеја покрета. То је био Београд“.

Такав Београд, после три и по године окупације — окупиран а никада покорен, уништаван, а никада сломљен — дочекао је своје ослобођење.

Борбе за ослобођење града непосредно су започеле заједничким концентричним дејством јединица Народноослободилачке војске Југославије и Црвене армије, које су се 10. октобра 1944. године спојиле код Велике Плане. У нападу на Београд учествовале су 1. и 6. пролетерска, 5, 11, 16, 21, 28. и 36. ударна дивизија наше Армије и 4. гардијски механизовани корпус, 73. гардијска и 236. стрељачка дивизија, три артиљеријске бригаде, 16 пукова артиљерије, минобацача и самоходних оруђа, противавионска артиљеријска дивизија и три самостална противавионска артиљеријска пука Црвене армије.

Најзад је дошло до великог догађаја, дуго очекиваног у тешким данима партизанског рата — до сусрета између наших бораца и црвеноармејаца. Иако су заједничког непријатеља тукли на хиљадама километара удаљеном фронту, наши борци и наши грађани знали су за све велике битке, жртве и победе Црвене армије. Борбено братство ковало се у току целог ослободилачког рата, али је кулминирало овде, када су се наши и совјетски војници — раме уз раме — нашли у једном строју, у

ватри битке за Београд. То братство запечаћено је заједнички проливеном крвљу у јуришима за свако упориште, за сваку улицу и сваку зграду, које је непријатељ упорно бранио.

Ослободилачким јединицама придружиле су се у току борбе и хиљаде грађана Београда, који су дали значајан допринос у завршним борбама за ослобођење града.

Битка за Београд представљала је једну од највећих операција нашег рата. У њој је дало своје животе 2.953 бораца јединица Народноослободилачке војске, састављених од синова свих наших народа, и 976 бораца Црвене армије. Њихово херојство и жртве Београд ће сачувати у вечитом сећању.

*

Београд је ослобођење дочекао тешко разорен.

У току рата 1941—1944. године наш град претрпео је тешка бомбардовања. Знатна оштећења настала су и за време седмодневних борби за ослобођење града, када је окупатор систематски рушио и уништавао све што је стигао, почев од индустријских предузећа, железничких постројења и мостова, па до стамбених зграда. Ратна разарања, пљачка и терор окупатора, оставили су дубоке трагове у граду.

Одмах после ослобођења требало је уложити огромне напоре да би се живот у граду што пре нормализовао. Већ првих дана радници београдских фабрика и комуналних служби нашли су се на својим радним местима, да би, уз велике напоре и оскудицу у сировинама, бар донекле оспособили постројења и пустили их у погон. Радни батаљони омладине и грађана одлазили су на Рудник и Црни врх да сечом дрва обезбеде граду огрев за зиму. Организоване су многобројне акције за помоћ фронту. Прикупљани су храна и одећа за борце и крв за рањенике.

Београд је постао велико градилиште. Његови грађани латили су се с невиђеним пожртвовањем обнове порушеног града. Разроване улице и паркови, порушене зграде, мостови и комунална постројења, постали су свакодневно зборно место хиљада и десетина хиљада грађана, старих и младих, који су на позив Партије, сврстани у добровољне бригаде Народног фронта и омладине, уз незапамћен елан, самопрегор, пожртвовање и одрицања, прегли на тежак посао — да излече израђављени град, да уклоне рушевине и да обнове оштећене објекте.

Механизацију која је недостајала, па и најједноставније алатке, замењивале су хиљаде и хиљаде људских руку. Радило се у слободним часовима и по сваком времену, а редовно недељом и празницима.

Град је релативно брзо очишћен од рушевина. Обновљено је све што се могло обновити. Ратом опустошени градски паркови и дрвореди поново су се зазеленели, а по обновљеним фабрикама, школама, биоскопима, позориштима и саобраћајним артеријама заструјао је живот.

*

Двадесет пет година је кратак период за један град чија је историја дуга 23 века, који је основан у доба када су се тек назирали први обриси Париза и Лондона. Али 25 година је много за град који тек трећи пут у својој историји доживљује 25-годишњицу слободе, без окупације и ратних пожара, и који, на жалост, 50-годишњицу слободе и мира никада није ни прослављао.

Служећи се изразом песника, слободно можемо рећи да је Београд судбине Феникса, јер је у току целе своје историје разаран, спаљиван, уништаван и поново обнављан. Али 20. октобар 1944. године Београд је дочекао у сасвим друкчијим околностима — дочекао га је с људима који су били не само национално већ и класно слободни, који су били спремни да сву своју активност и стваралачку енергију ставе у службу нове, социјалистичке заједнице.

Оцењујући развитак Београда у протеклих четврт века можемо с поносом рећи да је то период најснажнијег материјалног и друштвеног успона нашег града у његовој историји, период у коме је он изменио свој лик и доживео најдубље друштвене и економске промене.

Некадашњи војни логор, па турска касаба, затим патријархални српски градић, он је пред очима данашњих генерација и захваљујући њиховом труду израстао у

модеран, милионски град, са свим обележјима највећег политичко-административног, привредног и културног центра у земљи.

Тешко је у оваквом излагању набројати све оне друштвене и материјалне промене које су у Београду извршене у протекле две и по деценије, а још теже је бројкама изразити велику љубав и енергију коју су грађани Београда улагали да би град достигао садашњи ниво. Њима се не могу исказати ни услови у којима је Београд славио своје радне победе. А у 25 протеклих година било је много тешких дана, несаница и напора, али и кудикамо више вере, одлучности и енергије да се на започетом путу истраје до краја.

Дозволите ми, због тога, да укажем на неке битне резултате остварене у протеклих 25 година.

У свеукупном развоју, разуме се, пресудну улогу имала је београдска привреда, која је обезбедила материјалну основу у развоју нашег града.

Друштвени бруто производ достигао је вредност од око 2.200 милијарди старих динара, а национални доходак износио је у 1968. години преко хиљаду милијарди или близу милион динара по становнику. Од 1953. године до данас пораст производње и услуга кретао се по просечној стопи од преко 10% годишње. Само у друштвеном сектору запослено је 370.000 становника Београда.

По свом развоју и својим економским карактеристикама, привреда Београда представља значајан и интегралан део привреде Југославије и Србије. У Београду живи 13% становништва Србије, у њему је 29% свих запослених у Републици, а основна средства друштвеног сектора привреде чине 30% тих средстава привреде Србије. У Београду се остварује, у односу на привреду Републике, 41% укупног промета трговине и угоститељства, 80% спољнотрговинског промета итд.

Зато се може рећи да је привреда Београда, постигавши крупан напредак у протеклих 25 година, постала снажна основа даљег јачања града и значајан фактор у привреди Југославије и Србије.

У развоју индустрије остварени су вредни резултати. У току рата било је уништено преко 50% капацитета београдске индустрије. После периода обнове пришло се интензивној изградњи и реконструкцији старих капацитета, тако да је већ 1952. године укупан обим индустријске производње био три пута, а крајем 1968. године 12 пута већи у односу на производњу у 1939. години. Само од 1952. године хемијска индустрија повећала је производњу за шеснаест пута, електроиндустрија за дванаест пута, метална индустрија за осам пута, индустрија грађевинског материјала за девет пута итд. Од ослобођења до данас изграђени су многи нови индустријски капацитети и освојен је читав низ нових производа.

Београдска индустрија успешно сарађује са произвођачима у земљи, а улажу се и велики напори за повећање извоза. Данас се извози 13% од укупне индустријске производње.

Развитак индустрије, као и читаве београдске привреде био је праћен и многим тешкоћама, међу којима посебно место заузима недовољан обим инвестиција за реконструкцију и модернизацију старе индустрије. То је карактеристика која прати индустрију Београда скоро у целом послератном периоду.

Грађевинарство се изузетно брзо развило. Постигнути су значајни успеси у механизацији рада у примени модерних система градње. Београдска грађевинска оператива постала је важан чинилац на сектору ниске и високе градње и хидроградње у нашој земљи и на страним тржиштима. Грађевинарство учествује у остваривању националног дохотка у граду са 14,8% док је то учешће у 1953. години износило само око 6%.

Мада у области саобраћаја нису искоришћене све могућности које Београд има по свом географском и економском положају, ипак је општи привредни развој града омогућио повећање обима саобраћајних капацитета, нарочито у друмском и ваздушном саобраћају. Изграђени су крупни саобраћајни објекти, као што су железничко-друмски мост на Дунаву, друмски мост на Сави, железнички мост код Остружнице, аеродром у Сурчину, пристаниште на Дунаву, међуградска аутобуска станица итд. У односу на 1956. годину број запослених у саобраћају више је него удвостручен.

Велики су успеси и у развиту пољопривредне производње. Пољопривредни комбинат „Београд“ који је основан непосредно после ослобођења, и у чијем су стварању знатан допринос својим радним акцијама дали грађани Београда, био је увек од великог значаја за снабдевање града основним прехранбеним производима и умногоме доприносио стабилизацији овога тржишта. Београд је велики потрошач прехранбених производа. Тако је, на пример, у прошлој години трошио око 20.000 вагона пшенице, преко 15.000 вагона поврћа и воћа, око 2.100 вагона меса и месних прерађевина, преко 37 милиона литара млека, 730 вагона млечних прерађевина, итд. Иако је знатно повећана потрошња скоро свих прехранбених артикала по становнику, Београд је један од најснабдевенијих градова у земљи.

У послератном периоду изграђивали су се објекти и уређаји који омогућују бољу организацију и бољи квалитет снабдевања. Изграђено је више магацина за смештај робе, нова млекара са капацитетом од 150.000 литара млека дневно, кланица са капацитетом од 1.500 вагона меса годишње, хладњача са капацитетом од 800 вагона, тржница, силос са 4.000 вагона смештајних капацитета, неколико савремених пекара, фабрика за прераду воћа, као и низ других објеката прехранбене индустрије.

Трговина, угоститељство и туризам, постају све више велика шанса Београда, коју заједно са јачањем индустрије, морамо искористити у даљем развиту градске привреде. Ове делатности учествују са 33% у друштвеном производу града и представљају водећу област у градској привреди.

У послератном периоду пришло се интензивној изградњи савременог продајног простора са већим бројем робних кућа и самоуслуга. Од 185.000 m² продајног простора, којим Београд данас располаже, око 114.000 m² изграђено је после рата. Подигнуто је, између осталог, 10 нових робних кућа и 123 самоуслуге.

Развитак угоститељства има за Београд такође велики значај. У последњих 25 година подигнуто је неколико нових хотела: „Југославија“ „Метропол“, „Славија“, „Национал“, „Генералтурист“ и др. То је омогућило да се број хотелских лежаја у Београду повећа на 4.000 (непосредно после ослобођења било је свега 1.000 хотелских лежаја).

У Београду су концентрисана велика спољнотрговинска предузећа. И поред тога што је у последњих неколико година дошло до извесног смањења учешћа београдских организација у спољнотрговинском промету Југославије и Србије, београдске спољнотрговинске организације учествују у укупном спољнотрговинском промету Југославије са 32%, а у промету Србије са 80%.

У последњих неколико година целокупан привредни развитак био је усмерен на остваривање циљева привредне и друштвене реформе. Реформа је, иначе затекла београдску привреду, а нарочито индустрију, у фази незавршених процеса реконструкције и модернизације. Осим тога, извршене су промене услова привређивања у корист базичне индустрије, а београдска је претежно прерађивачког карактера. Па ипак, знатним напорима радника и стручњака и њихових самоуправних органа, прве тешкоће су превладане и створени су услови за постизање квалитетних промена у привређивању.

Следећи интенције реформе, у граду су предузимане мере за јачање улоге радних организација у процесу репродукције и за брже ослобађање привреде од свих елемената етатистичког одлучивања о расподели дохотка. Очекује се да ће нов и значајан импулс у постизању ових циљева дати мере о којима је недавно расправљало Председништво СКЈ, а којима се у Београду пружа безрезервна подршка.

У привреди града дошла су до изражаја, нарочито после реформе, снажна интеграциона кретања. Процес укрупњавања био је најуспешнији у области промета и пољопривредне производње, али је у току и у свим другим областима и гранама привреде. Ради бржег укључивања индустрије у поделу рада у националном и међународним размерама и постизања оптималних резултата на тржишту — неопходно је да се што пре реализују програми интеграције у металној, хемијској, текстилној, прехранбеној и дрвној индустрији, као и у индустрији коже и обуће.

*

У целом послератном развоју посебна је пажња поклањана развијању и јачању комуналних служби, јер је њихово функционисање од битне важности за живот сваког великог града.

Још смо далеко од тога да будемо задовољни комуналним стандардом у граду. Он мора и може да буде на вишем нивоу. Међутим, и поред тог незадовољства, не може се предвидети чињеница да је у протеклом периоду остварен велик напредак у комуналним делатностима.

Тако је, на пример, укупна потрошња електричне енергије у Београду износила прошле године преко 1,2 милијарде kwh (ове године очекује се да ће потрошња достићи 1,5 милијарди kwh), што превазилази целокупну производњу ове енергије у предратној Југославији. Само у последњих 10 година потрошња електричне енергије повећана је за 360%, односно за 36% годишње. Половину ове количине троше домаћинства, и ово представља својеврстан податак о повећању личног и друштвеног стандарда Београђана. Мрежа водоводних инсталација два и по пута је већа него пре 25 година, а дневна потрошња воде повећана је од 170 на 286 литара по становнику. Београђани данас користе преко 700 возила градског јавног саобраћаја, од којих је у раду 520, док је непосредно после рата у саобраћају било свега 20 оваквих возила. Године 1945. градски јавни саобраћај функционисао је на свега 6 трамвајских линија, у укупној дужини од 43 km. Данас се саобраћај обавља на 7 трамвајских, 6 тролејбуских и 54 аутобуске линије, у укупној дужини од 672 km. Одмах после рата у Београду су била регистрована 1.982, а сада има преко 110.000 моторних возила, итд. У послератном периоду изграђено је око 270 нових и реконструисано преко 500 старих улица.

У послератном Београду најочигледнији је урбанистички развој. Слика некадашњег Београда не може се ни упоредити са данашњим градом. Град се тако брзо развија да се његов лик мења, тако рећи, из године у годину, свакодневно се обогаћује.

Највећи успеси постигнути су у стамбеној изградњи. Од ослобођења до данас изграђено је преко 100.000 станова са укупном површином од око 5 милиона m². То је равно целокупном стамбеном фонду предратног Београда. До 1958. године у Београду се градило од 1.000 до 3.000 станова годишње, у последње две завршено је по 10.000, а ове године очекује се довршење 12.000 станова. Изграђено је више нових стамбених насеља, као што су Северни булевар, Цвијићева улица, Карабурма, Баново брдо, „Браћа Јерковић“, Канарево брдо, Миљаковац, Шумице, део улице војводе Степе, Учитељска улица, насеље „Марија Бурсаћ“ у Земуну итд. Стамбено насеље на Коњарнику, са око 6.800 станова, још је у изградњи.

На левој обали Саве никао је нов град. До данас је у Новом Београду изграђено преко 25.000 станова, у којима живи око 80.000 становника. Иако још у пуном замаху градње, Нови Београд је већ постао понос Београђана с обзиром на његове урбанистичке и архитектонске вредности.

*

Упоредо са привредним и урбанистичким развојем у граду су развијане и друштвене делатности. Велик пораст броја становника и нове потребе које је захтевао привредни и друштвени развој града наметали су нове облике и нова стремљења у културном, просветном и научном раду, тражили су нове људе, образованије, са богатијим знањем и културним вредностима.

Велики напори учињени су у граду на развијању просветног и културног живота. И у време највећих тешкоћа са којима се град борио, када се нису могле задовољавати ни многе основне потребе, издвајана су знатна средства за просвету и културу, јер је преовладало схватање да је то неопходно за бржи и потпунији развој града. Захваљујући томе, Београд је данас несумњиво највећи просветни, културни и научни центар у земљи, у коме живи и ради преко 10.000 научника и уметника.

Док су 1945. године у Београду радиле 82 основне и средње школе, са 35.500 ученика и 1.362 наставника, данас у њему има 284 основне и средње школе, са 190.000 ученика и 9.300 наставника. На Београдском универзитету учи данас преко 55.000 студената, а за протеклих 25 година дипломирао их је 85.000

Преко 80% школског простора за основне и средње школе изграђено је после рата. Подигнуто је и више нових факултетских зграда, као и Студентски град у Новом Београду и неколико студентских домова у другим деловима града. За потребе основног, средњег и високог школства издваја се у Београду годишње преко 60 милијарди старих динара.

Многе културне установе основане после ослобођења допринеле су разноврсности културног живота и подизању културног нивоа становништва нашег града. У Београду је од ослобођења до данас основано 19 нових музеја, 4 професионална позоришта, филхармонија, 17 народних и радничких универзитета и домова културе, стотине јавних библиотека и много других културних институција. Изграђено је и више нових објеката за културне установе.

Исто тако, већина данашњих објеката и површина намењених потребама физичке културе изграђена је у послератном периоду.

Велика пажња поклоњена је и развоју здравствене и социјалне заштите грађана. Обим здравствених услуга повећавао се из године у годину. Непосредно после рата у Београду је било свега 6 болница и 23 амбулантно-поликлиничке установе, са укупно 400 лекара. Данас град има 44 болнице и 64 амбулантно-поликлиничке установе, у којима ради преко 2.600 лекара. Број болесничких постеља повећао се од 3.600, колико их је било непосредно после ослобођења, на преко 10.000 почетком ове године.

Наведимо и податак да установе за дневно збријавање предшколске деце располажу капацитетом од 10.000 места, док је преко 10.000 ученика основних школа обухваћено продуженим боравком.

Ово су само неки значајнији резултати остварени у развоју привреде, комуналних и друштвених делатности у граду за протеклих 25 година. Наравно, временска ограниченост не дозвољава да се истакну и многи други који говоре о значајним успесима појединих служби и радних организација, а које су такође допринеле да данас, после 25 година, можемо с поносом да укажемо на изванредна достигнућа у развоју Београда, у склопу социјалистичког развоја целе заједнице.

*

Преображај у области материјалне производње и друштвеног стандарда није једина битна карактеристика развоја Београда. За све време после рата били смо сведоци и градитељи динамичног развоја демократских друштвених односа и система самоуправљања у граду.

Истина, дуг је пут од првих седница градског и рејонских народних одбора у ослобођеном граду до данашњег развијеног механизма друштвеног самоуправљања. Али тај пут — од првих институција локалне народне власти до савремене локалне и радничке самоуправе — непрекинут је и узлазан.

Револуционарне и демократске традиције радничког и студентског покрета у Београду између два рата, искуства из ослободилачке борбе, критичност, отвореност и слободоумље, драгоцене особине најширих слојева Београђана, њихова приврженост својој граду и спремност да ангажовано учествују у јавним пословима — све су то биле сигурне гаранције континуитета нашег демократског развоја, предвођеног идејама и акцијом комуниста.

Прекретнице у томе развоју биле су, вама познате, али вредне помена: предаја фабрика радницима 1950, увођење комуналног система 1955, нови Устав 1963. и — можда — Уставни закон о Београду 1966.

Данас се Београд израстајући у милионски град, труди да се не отуђи од свог свесног, радозналост и критичног становника, који га је својим радом и љубављу и подигао. Томе циљу служи веома разгранат систем институција, многобројне самоуправне организације и центри одлучивања, у којима су удружени грађани и радни људи — од предузећа и месне заједнице до скупштина града и општина.

Често смо незадовољни када тај механизам у појединим областима или у неким тренуцима затаји, кад осетимо да прагматизам у грозници дневних послова на час овлада нама, па испустимо из вида човека коме служимо. Али при свему томе не ваља ако заборавимо колико су огромне материјалне и људске вредности које у том нашем, још несавршеном систему остварују самоуправљачи Београда, сами и преко

120 хиљада својих представника у радничким саветима, у саветима месних заједница, кућним саветима, у својим заједницама на подручју образовања, културе, социјалног осигурања и другде.

Незадовољни смо, понекад, и положајем — материјалним и нормативним — који наш град ужива у широј заједници, па оправдано захтевамо да се њему, као главном граду Републике и Југославије, омогући да самосталније и слободније решава она питања и односе који су од превасходног интереса за саме Београђане и њихове организације. У критиковању достигнутог, не смемо ни овде бити слепи за оно што смо створили. Београд, у породици других великих европских и ваневропских метропола — захваљујући томе што је нераздвојни део слободног југословенског социјалистичког друштва и своје Републике — спада у ред оних градова у којима је у веома великој мери сачувана аутономија грађана у располагању замашним делом својих средстава за добро и развитак своје локалне заједнице.

Успешан развитак друштвених односа и самоуправљања у Београду био је могућ и зато што Београд никада није постао затворен за напредна, демократска и социјалистичка струјања и искуства других. Резултат таквог става је плодна сарадња Београда и свих његових организација са другим градовима у нашој земљи и иностранству. У тој сарадњи најзначајније место имају веома присни и блиски односи нашег града са главним градовима република и покрајина, који су у целом овом периоду представљали пример остваривања политике братства и јединства наших народа и народности.

*

Резултати остварени у области материјалне изградње и у стварању самоуправног демократског система представљају јединствену тековину у послератном развоју нашег града.

Међутим, иако је за релативно кратко време постигао огроман напредак, Београд није био у могућности да решава све проблеме који проистичу из наслеђа прошлости, убрзаног пораста становништва и потреба његових грађана.

Пред радним људима Београда налазе се крупни задаци у даљем друштвеном и материјалном развоју, у савлађивању многих постојећих тешкоћа које прате овако динамичан и буран развитак. Поменимо само неке.

Београд се у послератном периоду повећавао сваке године за око 25.000 нових становника. То ствара не мале тешкоће за брже подизање личног и друштвеног стандарда грађана. Иако је стамбена изградња последњих година достигла завидан ниво, у Београду још влада nestaшица станова. Око 50.000 до 60.000 породица чека на решавање свог стамбеног проблема.

У градском саобраћају има такође веома озбиљних тешкоћа, нарочито у старим деловима града, који нису прилагођени све интензивнијем саобраћају. Београдом данас, са возилима у транзиту, саобраћа и до 135.000 возила. Осим тога, преко 140 улица је без асфалтног застора, док велики број, у дужини преко 35 км, нема никакав покривач. Проблем превоза у градском јавном саобраћају постаје све озбиљнији, тако да се морају предузети хитне мере за сређивање прилика у овој веома важној комуналној делатности у граду. Око 60 улица, углавном у старим насељима на периферији, нема водоводну а скоро једна трећина од укупног броја улица ни канализациону мрежу. Нисмо задовољни ни чистоћом у граду, одржавањем и неговањем зеленила, па се и у овом домену морају такође предузети мере које треба да обезбеде лепши изглед и бољу чистоћу града.

И поред веома интензивне изградње, у граду још нема довољно продајног простора, установа дечје и социјалне заштите, домова омладине, спортских терена за масовну физичку културу и дечјих игралишта. Недовољно је позоришта, биоскопа, изложбеног простора, објеката за смештај музеја и библиотека. Велике се потребе осећају у школству, здравству, итд.

Многе од ових задатака и проблема свога развоја Београд неће моћи да реши у кратком периоду, али је извесно да ће тешкоћа бити све мање са сталним јачањем сопствене материјалне основе.

Израда средњорочног плана и ревизија Генералног урбанистичког плана даће прилику да се сагледају могућности и перспективе, да се утврде дугорочнији правци даљег друштвеног, привредног и урбанистичког развоја града.

Већ у току досадашњег развоја многи снови, многа маштања постали су стварношћу. На основу свега што је створено у протеклих 25 година, можемо са оптимизмом гледати на његов даљи процват.

Београд је данас у пуном градитељском напону. Као што је познато, у току су радови на изградњи Ауто-пута кроз Београд, са мостом на Сави и другим саобраћајним објектима. Ови радови, у чијем финансирању граду помажу Федерација и Република, биће завршени крајем идуће године. Гради се такође и Радничка улица, као део будуће Савске магистрале, а ускоро ће започети изградња трансверзале од Вуковог споменика до Булевар ЈНА, затим реконструкција Улице Старине Новака, Цвијићеве, дела Улице кнеза Милоша, итд.

При крају су радови на премештању пруге у Новом Београду и подизању железничке станице, што ће омогућити несметану изградњу на овом подручју и отклонити тешкоће у саобраћају на једној од веома важних градских магистрала — Булевару Лењина у Новом Београду.

Пословни центар Београда 1970.

Le centre commercial de Belgrade 1970

Последњих година изграђено је пет подземних пешачких пролаза. Ово је допринело нормалнијем обављању саобраћаја у центру града и повећању безбедности путника и возача. Идуће године биће завршен Теразијски тунел, који ће повезивати Бранкову улицу са Улицом Моше Пијаде, чиме ће се у великој мери растеретити саобраћај преко Теразија. У саставу овог тунела гради се пешачки пролаз на углу Улице Моше Пијаде и Нушићеве. У блиској будућности почеће радови на уклањању садашње и изградњи нове железничке станице. Тиме би се почео решавати један од највећих саобраћајних и комуналних проблема у граду.

Крајем 1969. године очекује се довршење нове робне куће „Бетекс“ на Бановом брду, са око 3.600 m² продајног простора, гради се робна кућа у Масариковој улици и врше се припреме за почетак изградње велике робне куће на Славији.

Посебно треба истаћи изградњу и реконструкцију индустријских капацитета. Започети су радови на проширењу капацитета фабрике „21. мај“, који ће омогућити да се повећа производња мотора за аутомобиле фабрике „Застава“ у Крагујевцу. Завршава се и изградња термоелектране у Обреновцу, граде се нови и проширују и модернизују постојећи капацитети многих крупних привредних организација: Електронске индустрије, „Икаруса“, „Галенике“, „Термоелектра“, ПК „Београд“, итд.

Улица Кнеза Михаила

La rue Knez Mihailo

*

Наш главни град се развијао веома брзо, а верујемо да ће се таквим темпом развијати и убудуће. Све више смо опседнути велеградским бројкама — становнике рачунамо у милионима, средства у хиљадама милијарди, изграђене станове у десетинама хиљада, итд. При томе, оно што је битно у досадашњем развоју и што мора остати убудуће, то је да велики бројеви не смеју девалвирати вредност јединке, да је у овој нашој милионској насеобини основна вредност човек и његов друштвени и материјални положај. Томе нас стално учи друг Тито, то је велика тековина и порука наше револуције. Све што радимо и градимо мора се заснивати на интересу радног човека и мора се омогућити да се тај интерес што непосредније изрази.

Београд има снажну радничку класу, са богатим искуством и традицијама, која је у досадашњој изградњи савладала многе тешкоће. У њеним редовима је велики број искусних револуционара, проверених у револуцији и у социјалистичкој изградњи, а исто тако и много младих и полетних људи способних да се прихвате тешких и одговорних задатака

Са радним људима који су успели да остваре оно што је некада представљало далеке снове и са већ пристиглим млађим генерацијама, Београд може са још више самопоуздања да гледа у будућност, са још више успеха да се бори за даљи развој у оквиру своје Републике и социјалистичке Југославије.

Центар Београда — Теразије

Le centre de Belgrade — Terazije

RAPPORT PRESENTE PAR BRANKO PESIC, PREZIDENT DE L'ASSEMBLEE MUNICIPALE A LA REUNION SOLENNELLE TENUE LE 20 OCTOBRE 1969

Camarades,

Voici vingt cinq ans depuis le jour où les combattants de l'Armée de la Libération nationale et les combattants de l'Armée rouge libérèrent Belgrade après plusieurs jours de durs combats contre l'armée de l'occupant fasciste. Le 20 octobre 1944 les drapeaux de la liberté flottaient à Belgrade. C'est ce jour-là que s'ouvre un nouveau chapitre dans l'histoire de Belgrade et que commence la période du développement socialiste.

En cette année-ci où nous fêtons le 50ième anniversaire de la Ligue des communistes de Yougoslavie, il y a eu maintes occasions pour nous souvenir des journées révolutionnaires de notre capitale. Cependant je saisis cette occasion-ci également pour rappeler aux Belgradois l'appréciation, qui nous est chère à tous du camarade Tito concernant la participation de Belgrade à la révolution.

»Belgrade a joué un rôle d'une immense importance dans la préparation de l'insurrection nationale. Nous avons dans ces temps là plusieurs centres importants parmi lesquels se trouvaient Belgrade, Zagreb et Ljubljana. Les préparatifs pour l'insurrection eurent lieu en principe dans ces villes. Les cadres étaient le facteur essentiel, et Belgrade, non pas parce-que l'équipe dirigeante s'y trouvait, mais parce que c'est là que se trouvait le plus grand nombre de cadres, fut le centre d'où les directives furent données et d'où les hommes furent dirigés sur le terrain pour travailler à l'organisation de l'insurrection. Un autre fait important et que Belgrade, bien que terriblement dévasté, a néanmoins présenté la plus grande résistance aux forces de l'occupation, et cela depuis les tous premiers jours. Ses citoyens, membres et sympathisants du Parti, patriotes et les jeunes ont puissamment résisté à l'ennemi, ce qui a naturellement eu des répercussions au point de vue politique dans les autres régions du pays. Et c'est ainsi que, comme cela arrive dans les grands moments historiques et dans les révolutions, que Belgrade fut pour nous le centre d'où une nouvelle force morale et une nouvelle idée directrice se propageaient. Voilà ce que fut Belgrade.

Et c'est ainsi que cette ville de Belgrade après trois ans et demi d'occupation ennemie, de destruction et de dévastation, mais dont le courage ne fut jamais brisé, vit enfin arriver le jour de sa libération.

Les batailles pour la libération de la ville commencèrent par l'action conjointe des unités de l'Armée de la Libération nationale de Yougoslavie et de l'Armée Rouge lesquelles se réunirent le 10 octobre 1944 à Velika Plana. L'attaque contre Belgrade fut effectuée par la Iière et la VIIème divisions prolétaires, les VIème, IIIème, XVIème, XXIème, XXVIIIème, et XXXVIème divisions de frappe de notre armée et par le IVième, corps de garde mécanisé la 73ième division de la garde et la 236ième division de

chasseurs, les trois brigades d'artillerie, seize régiments d'artillerie, de mineurs et de motorisés, par la division DCA et par trois régiments d'artillerie de DCA de l'Armée Rouge.

Enfin, ce grand événement si longtemps attendu au cours de la guerre si dure des partisans, la rencontre de nos combattants et des soldats de l'Armée Rouge se réalisa. Luttant contre le même ennemi mais sur des fronts éloignés par des milliers de kilomètres, nos combattants et nos citoyens connaissaient bien cependant tous les sacrifices consentis et tous les succès remportés par l'Armée Rouge. La fraternité d'armes forgée au cours de la guerre de la Libération atteint à son apogée dans la bataille pour la libération de Belgrade où nos soldats et ceux de l'Armée Rouge se trouvèrent côte à côte. Cette fraternité fut scellée par le sang versé dans les assauts et dans la lutte pour chacune des rues, pour chacun des bâtiments de la capitale que l'ennemi défendait avec acharnement.

Des milliers de citoyens de Belgrade se joignirent aux unités de l'Armée de la Libération nationale contribuant pour leur part à la libération définitive de la capitale.

La bataille pour Belgrade constitue une des opérations militaires les plus importantes de notre guerre. 2953 combattants appartenant aux différentes unités de l'Armée de la libération nationale composées des fils de tous nos peuples tombèrent au cours de cette bataille ainsi que 976 soldats de l'Armée Rouge. Belgrade gardera à jamais le souvenir de leur héroïsme et de leur sacrifice.

*

C'est gravement détruit et dévasté que Belgrade vit se lever le jour de la libération.

Au cours des années de la guerre 1941—1944 notre ville fut gravement bombardée, puis elle fut détruite aussi pendant les sept jours de combat pour sa libération, lorsque les forces de l'occupation ennemie détruisirent systématiquement tout ce qu'elles trouvèrent sur leur chemin, les industries, les voies ferrées, les ponts ainsi que les maisons d'habitation. Ces dévastations, le pillage et la terreur de l'occupant marquèrent profondément notre ville.

Aussitôt après la libération il fallut déployer d'immenses efforts afin de normaliser la vie de la ville. Dès les premiers jours les ouvriers des usines et ceux des services municipaux retournent à leurs emplois déployant tous leurs efforts afin de remettre en état et en marche tant soit peu les installations, malgré le manque de matières premières. Des brigades de la jeunesse et des citoyens partent pour Rudnik et Crni Vrh afin de procurer du bois de chauffage pour la ville. De nombreuses actions pour venir en aide aux combattants sont organisées. Des denrées alimentaires, des vêtements sont envoyés ainsi que le sang pour les blessés.

Belgrade devient un immense chantier. Les citoyens se dévouent de toute leur force à la reconstruction de la ville. Chaque jour on voit des milliers de citoyens jeunes et âgés se rassembler pour répondre à l'appel du Parti, dans les rues défoncées, devant les immeubles, les usines et les ponts détruits. Des brigades de volontaires du Front populaire et de la Jeunesse entreprennent, avec un immense élan, dans un esprit d'abnégation et de sacrifice, cette tâche difficile de déblayer les décombres et de reconstruire.

Des milliers de mains s'employaient à ce travail dans l'absence de toute mécanisation et même d'outillage le plus élémentaire. On travaillait dans les heures libres, le dimanche et les jours fériés et par tous les temps.

La ville fut relativement vite déblayée. On répara tout ce qui pouvait être réparé et on reconstruisit. Les jardins publics dévastés pendant la guerre refleurirent, la vie reprit dans les usines, les écoles, les cinémas, les théâtres et les artères de la ville.

*

Vingt cinq années ne constituent qu'une période brève dans l'histoire d'une ville qui compte 23 siècles d'existence, de cette ville qui fut déjà fondée dans un temps où naissait à peine les premières silhouettes de Paris et de Londres. Cependant cela est beaucoup

pour une ville qui n'a pu fêter que trois fois au cours de cette longue histoire, le 25ième anniversaire de sa libération et qui n'a malheureusement jamais encore fêté le 50ième anniversaire de sa liberté.

Aussi pour parler le langage du poète nous pouvons affirmer que le destin de Belgrade peut être comparé à celui de phénix constamment dévasté, incendié et détruit et reconstruit à nouveau. Cependant c'est dans des circonstances différentes que Belgrade accueille le 20 octobre 1944. A présent ses hommes sont libres non seulement du point de vue national mais du point de vue de classe également; ils sont prêts à donner toute leur activité et à placer toutes leurs énergies au service de la nouvelle communauté socialiste. Nous pouvons dire avec fierté en appréciant le développement de Belgrade au cours du quart de siècle révolu qu'il s'agit là de la période la plus importante du progrès social et matériel de notre ville, d'une période de temps au cours de laquelle elle a subi une véritable métamorphose et des profonds changements économiques et sociaux. Camp militaire des temps anciens, puis village turc et petite ville patriarcale serbe ensuite, c'est aux yeux des générations actuelles et grâce à leurs efforts que notre ville est devenue une grande capitale moderne, le centre politique, administratif, économique et culturel le plus important du pays.

Il est difficile ici d'énumérer tous ces changements sociaux et matériels qui se sont déroulés à Belgrade au cours de ces deux décennies et demi révolues et encore plus difficile d'exprimer à l'aide de chiffres le profond attachement des citoyens de Belgrade à leur ville et tous leurs efforts déployés afin qu'elle atteigne le degré actuel de son développement. Au cours des 25 années révolues il y eut beaucoup de jours difficiles, beaucoup de nuits sans sommeil, beaucoup de difficultés et de problèmes mais combien davantage de volonté et de foi pour persévérer dans la voie choisie jusqu'à la fin.

Permettez-moi donc d'indiquer ici certains résultats essentiels réalisés au cours des dernières 25 années. Bien entendu c'est l'économie de Belgrade qui a joué un rôle décisif dans le développement général de notre ville assurant la base matérielle de ce développement.

La production sociale brute a atteint la valeur de 2200 milliards d'anciens dinars environ et le revenu national se chiffrait en 1968 à plus de mille milliards ou près de un million de dinars par habitant. De 1953 à nos jours l'accroissement de la production et des services s'élevait en moyenne à plus de 10% par an. Dans le secteur social seul 370 000 habitants de Belgrade sont employés.

Par son développement et par ses caractéristiques économiques, l'économie de Belgrade constitue une partie importante et intégrante de l'économie de la Yougoslavie et de la Serbie. C'est à Belgrade que vivent les 13% des habitants de la Serbie et les 29% de tous les travailleurs de la République. Les moyens de base du secteur social de l'économie de Belgrade constituent les 30% des moyens économiques de la Serbie. C'est à Belgrade qu'on réalise, par rapport à l'économie de la République, 41% du chiffre d'affaires dans le commerce et l'hôtellerie, 80% du commerce extérieur etc.

C'est pourquoi il est possible d'affirmer que l'économie de Belgrade est devenue, après un grand progrès réalisé au cours des 25 années révolues, la base solide pour le développement futur de la ville et un facteur important dans l'économie tout entière de la Yougoslavie et de la Serbie.

D'excellents résultats dans le développement de l'industrie ont été réalisés. Pendant les années de la guerre 50% de l'industrie fut détruit. On entreprit une reconstruction intensive et déjà en 1952 la production industrielle fut trois fois, et en 1968 douze fois plus importante par rapport à la production de l'année 1939. L'industrie chimique augmenta sa production de 16 fois à partir de 1952, l'industrie électrique de douze fois, l'industrie des métaux de huit fois, l'industrie des matériaux de construction de bâtiment de neuf fois etc. Depuis la libération à nos jours de nombreuses nouvelles industries furent fondées.

L'industrie de Belgrade coopère avec succès avec les producteurs du pays et de grands efforts sont déployés afin d'accroître l'exportation. Aujourd'hui les treize pour cent de la production industrielle totale sont exportés.

Le développement de l'industrie ainsi que celui de l'économie tout entière de Belgrade fut accompagné de difficultés nombreuses parmi lesquelles en particulier l'insuffisance des investissements destinés à la reconstruction et à la modernisation de l'ancienne industrie. Ceci caractérise l'industrie de Belgrade au cours de toute la période de l'après guerre.

C'est particulièrement la construction en bâtiment qui marque un développement rapide. D'excellents résultats furent réalisés dans la mécanisation du travail et dans l'application de systèmes modernes de construction. Les entreprises de construction de Belgrade devinrent bientôt un facteur important dans le secteur du bâtiment et autres ainsi que dans celui de la construction hydraulique dans notre pays et à l'étranger. La construction participe à la réalisation du revenu national avec 14,8% alors que cette participation se chiffrait en 1953 à 6% seulement.

Dans le domaine des communications toutes les possibilités que Belgrade possède grâce à sa position géographique et économique ne furent pas mises à profit. Cependant le développement économique général de la ville contribua à l'accroissement des transports et des communications en particulier dans le domaine des communications routières et aériennes. Dans ce domaine des communications d'importantes constructions furent réalisées telles que le pont sur le Danube, ferrovière et routier, le pont routier sur la Save, le pont ferrovière à Ostruznica l'aéroport de Surcin, le port sur le Danube, la gare interurbaine des autobus etc. Le nombre d'employés dans les transports a plus que doublé par rapport à 1956.

Des succès importants ont été réalisés dans le développement de la production agricole. Le combinat „Beograd”, fondé après la libération et à l'institution duquel contribuèrent beaucoup les citoyens de Belgrade eux-mêmes par leurs actions de travail, a toujours joué un rôle important dans l'approvisionnement de la ville en articles d'alimentation essentiels et a contribué à la stabilisation de ce marché. Belgrade constitue un important consommateur de produits d'alimentation. L'année dernière par exemple Belgrade a consommé 20 000 de wagons de blé, plus de 15 000 wagons de légumes et de fruits, 2 100 wagons environ de viande et de charcuterie plus de 37 millions de litres de lait, 730 wagons de produits laitiers etc. Bien que la consommation par habitant se soit accrue Belgrade est néanmoins une des villes les mieux approvisionnées du pays.

Au cours de l'après-guerre de nouveaux bâtiments et installations furent construits afin de faciliter et de permettre une meilleure organisation et une meilleure qualité d'approvisionnement. On construisit plusieurs magasins pour stocker la marchandise, une nouvelle laiterie d'une capacité de 150 000 litres de lait par jour, un abattoir de 1500 wagons de viande par an, un frigorifère d'une capacité de 800 wagons, un marché, un silos pour 400 wagons, plusieurs boulangeries modernes, une usine pour les conserves de fruits ainsi que d'autres installations pour l'industrie alimentaire.

Le commerce, l'hôtellerie et le tourisme constitue une chance importante pour Belgrade que nous devons mettre à profit à l'avenir dans le développement économique général de notre ville tout en affermissant son industrie. Ces activités participent avec 33% à la production de la ville et constitue un domaine d'importance majeure de l'économie urbaine.

Au cours de l'après-guerre la construction des locaux de vente fut intensive. On construisit des grands magasins et des self-services. Belgrade possède actuellement 185 000 m² de locaux de vente dont 114 000 m² environ ont été construits après la guerre. On construisi également dix grands magasins et 123 self-services.

Le développement de l'hôtellerie est également très important pour Belgrade. Au cours des dernières 25 années plusieurs nouveaux hôtels furent construits comme les hôtels: „Jugoslavia”, „Metropol”, „Slavija”, „Nacional”, „Generalturist” et autres. Ainsi le nombre de lits dans l'hôtellerie de Belgrade se chiffre bientôt à 4 000 (contre mille lits à la libération).

Des entreprises importantes pour le commerce extérieur ont leur siège à Belgrade. Ces entreprises et ses organisations participent au commerce extérieur de la Yougoslavie par 32% et de la Serbie par 80%.

Au cours des dernières années le développement économique a eu pour but la réalisation de la réforme économique et sociale. La réforme trouva l'économie de Belgrade et son industrie en particulier à l'étape des processus non encore achevés de reconstruction et de modernisation. En outre, des changements furent effectués dans les

conditions de travail au profit de l'industrie de base, alors que celle de Belgrade est surtout l'industrie de transformation. Cependant grâce aux efforts déployés par les travailleurs, les experts et les organismes de l'autogestion les difficultés initiales furent surmontées et des conditions meilleures de travail et de production furent créées.

Conformément aux intentions de la réforme des mesures furent prises ayant pour but d'affermir le rôle des organisations de travail de la ville dans le processus de la reproduction et pour la libération plus rapide de l'économie de tous les éléments de la décision étatique sur la répartition du revenu. On s'attend à ce que les mesures discutées récemment par la Présidence de la Ligue des Communistes de Yougoslavie seront une nouvelle et importante impulsion pour la réalisation de ses buts. Belgrade appuie sans réserve ces mesures.

D'importants mouvements d'intégration ont lieu dans l'économie de la ville surtout après la réforme. C'est dans le domaine du commerce et de la production agricole que ce mouvement est effectué avec succès mais il est en cours dans d'autres domaines économiques également. Afin que soit réalisé rapidement l'inclusion de l'industrie dans le partage du travail à l'échelle nationale et internationale également il est indispensable de réaliser au plus tôt les programmes d'intégration dans les domaines des industries du métal, de la chimie, des textiles, de l'alimentation et du bois ainsi que dans l'industrie des cuirs et des chaussures.

*

Au cours du développement de l'après-guerre une attention toute particulière a été accordée au développement et à l'affermissement des services communaux, leurs fonctions correctes étant d'une importance majeure pour la vie de toute grande ville.

Nous sommes loin encore d'être satisfaits du niveau des services communaux de la ville. Ce niveau peut et doit être plus élevé. Toutefois il faut reconnaître qu'au cours de la période révolue d'importants progrès furent réalisés dans le domaine des activités communales.

Ainsi la consommation totale de l'énergie électrique à Belgrade a été l'année dernière de 1,2 milliard de kwh (pour l'année en cours on s'attend à 1,5 milliard de kwh, ce qui dépasse la production totale de l'énergie électrique de la Yougoslavie d'avant-guerre. Au cours des dix dernières années la consommation de l'énergie électrique s'est accrue de 360% c'est à dire de 36% par an. La moitié de cette quantité est consommée par les ménages, ce qui indique l'amélioration du niveau de vie des Belgradois. Le réseau des installations pour la distribution de l'eau est de deux fois plus vaste que celui qui existait il y a 25 ans; la consommation de l'eau s'est accrue de 170 à 286 litres par habitant par jour. Aujourd'hui les Belgradois utilisent plus de 700 véhicules des transports publics de la ville, dont 520 sont en usage permanent, alors que la ville ne possédait que 20 véhicules de transport public à la fin de la guerre. En 1946 les communications et transports publics fonctionnaient sur six lignes de tramways seulement d'une longueur totale de 43 km. Actuellement sept lignes de tramways, six de trolleybus et 54 lignes d'autobus fonctionnent sur une longueur totale de 572 km. A la fin de la guerre 1982 voitures étaient immatriculées alors qu'il y a actuellement plus de 110 000 voitures-automobiles dans notre ville. Au cours de l'après-guerre 270 nouvelles rues ont été percées et construites et plus de 500 rues ont été reconstruites et réparées.

Le développement urbain est le trait le plus saillant du Belgrade de l'après-guerre. La cité actuelle ne saurait être comparée à ce qu'elle fut il y a vingt ans. La ville se développe rapidement, change d'année en année, et s'enrichit de jour en jour.

Les succès les plus importants ont été réalisés dans le domaine de la construction d'immeubles d'habitation. Depuis la libération à nos jours plus de 100 000 logements ont été construits à la superficie de 5 000 000 m² environ. Ceci est égal au total des logements de la cité de l'avant-guerre. Jusqu'à l'année 1958 entre 1000 et 3000 logements furent construits chaque année à Belgrade. Au cours des deux dernières années révolues 10 000 logements par an ont été achevés et on s'attend à ce que 12 000 logements soient

terminés cette année-ci. De nouveaux quartiers et de nouvelles localités ont été construites telles que Severni bulevar, rue Cvijiceva, Karaburma, Banovo Brdo, Braca Jerkovic, Kanarevo Brdo, Miljakovac, Sumice, une partie de la rue Vojvoda Stepa, rue Ucitelj-ska, le quartier de „Marija Bursac“ à Zemun etc. La localité Konjarnik comprenant 6800 logements est encore en construction.

Sur la rive gauche de la Save une nouvelle ville est née. C'est le Nouveau Belgrade avec, à ce jour, 25 000 logements qu'habitent 80 000 personnes. La construction du Nouveau Belgrade est encore en cours; les Belgradois en sont fiers compte tenu de ses qualités urbaines et architecturales.

*

Le développement dans les domaines urbains et économiques est allé de pair avec le développement des activités sociales de la ville. L'accroissement du nombre d'habitants, les nouveaux besoins d'une grande cité imposaient de nouvelles tendances, de nouvelles tâches dans la vie culturelle, scientifique et scolaire, et exigeaient des hommes nouveaux possédant une meilleure et plus riche préparation culturelle.

Des efforts importants furent entrepris dans le but de promouvoir la vie scolaire et culturelle. Malgré les difficultés et même lorsqu'on ne pouvait subvenir aux besoins essentiels, des moyens importants furent néanmoins accordés à l'enseignement et à la vie culturelle dans la conviction générale que ceci était indispensable pour le développement rapide et complet de la cité. Grâce à cela Belgrade est aujourd'hui sans aucun doute le centre culturel, scolaire et scientifique le plus important du pays, dans lequel vivent et travaillent plus de 10 000 hommes de sciences et d'artistes.

En 1945 Belgrade possédait 82 écoles primaires et secondaires avec 35 000 élèves et 1300 instituteurs et professeurs; aujourd'hui il y a à Belgrade 284 écoles primaires et secondaires avec 190 000 élèves et 9300 instituteurs et professeurs. L'Université de Belgrade compte plus de 55000 étudiants; au cours des 25 années révolues 85000 étudiants ont terminé leurs études à l'Université et obtenu leurs diplômes.

Plus de 80% de la superficie actuelle des écoles primaires a été construit et aménagé après la guerre. De nouvelles facultés ont également été construites ainsi que la Cité universitaire au Nouveau Belgrade et plusieurs Foyers pour les étudiants. La somme que Belgrade dépense pour les institutions scolaires se chiffre à plus de 80 milliards d'anciens dinars par an.

Les nombreuses institutions culturelles fondées après la libération contribuèrent à la variété de la vie culturelle et élevèrent le niveau culturel des habitants de notre ville. Depuis la libération à nos jours 19 musées furent fondés, quatre théâtres professionnels, une société philharmonique, 17 universités populaires, des centaines de bibliothèques et de nombreuses autres institutions culturelles. Des bâtiments nouveaux destinés aux institutions culturelles furent construits.

La plupart des bâtiments et des terrains de sport, de culture physique, furent construits et aménagés au cours de la période de l'après-guerre.

Une attention toute particulière fut accordée au développement de la protection sanitaire et sociale des citoyens. D'année en année les services sanitaires augmentaient. A la fin de la guerre la ville ne comptait que six hôpitaux et 23 policliniques avec 400 médecins. Aujourd'hui Belgrade compte 44 hôpitaux et 64 services de santé avec 2600 médecins. Le nombre de lits pour malades augmenta de 3800 à plus de 10 000 jusqu'au début de cette année.

Citons aussi le fait que la ville possède des garderies d'enfants disposant actuellement de 10 000 places. En outre plus de 10 000 élèves des écoles primaires sont des demi-pensionnaires. Nous n'avons pu mentionner ici que quelques résultats des plus importants réalisés dans le développement économique et social et dans les domaines des services communaux de la ville au cours des 25 dernières années. Le temps ne nous permet pas de souligner ici de nombreux autres succès réalisés dans les différents services et dans les organisations de travail, résultats tous excellents et qui nous permettent après 25 ans de

considérer avec satisfaction et fierté les succès atteints dans le développement de Belgrade au sein du développement général socialiste de la communauté toute entière de notre pays.

*

Le changement total dans la production matérielle et le niveau social n'est pas l'unique caractéristique du développement de Belgrade. Au cours de la période de l'après-guerre nous avons été les témoins et aussi les constructeurs du développement dynamique des relations sociales démocratiques et du système de l'autogestion dans notre ville.

Il est vrai que le chemin parcouru depuis les premières réunions des comités du peuple dans la ville libérée jusqu'au mécanisme perfectionné de l'autogestion sociale d'aujourd'hui a été long. Cependant ce chemin, partant des premières institutions des pouvoirs locaux du peuple jusqu'à l'autogestion actuelle des travailleurs est continu et ascendant.

Les traditions révolutionnaires et démocratiques du mouvement des ouvriers et des étudiants de Belgrade entre les deux guerres mondiales les expériences acquises dans la lutte de la libération, le sens de la critique, la sincérité et la liberté de la pensée sont les qualités précieuses du nombre le plus large des Belgradois; leur attachement à leur ville, leur bonne volonté de participer et de s'engager dans toutes les activités publiques, tout cela garantissait la continuité de notre développement démocratique guidé par les idées et l'action des communistes.

Les moments décisifs dans l'histoire de ce développement, bien que connues méritent d'être mentionnées ici également. Ce sont: la remise des usines aux ouvriers (1950), l'institution du système communal (1955), la nouvelle Constitution (1963) et aussi la Loi Constitutionnelle de Belgrade (1966).

Aujourd'hui cette grande cité de Belgrade qui aura bientôt un million d'habitants tâche de ne pas oublier ce citoyen à l'esprit intelligent et curieux qui a tant contribué par son travail et son dévouement à la construction et au développement de sa ville. C'est à ce but que sert tout ce système d'institutions, ces nombreuses organisations d'autogestion et ces centres de direction dans lesquelles se trouvent réunis les citoyens et les travailleurs des entreprises et des communautés locales, jusqu'aux conseils municipaux. Il arrive parfois que ce mécanisme ne fonctionne pas toujours aussi parfaitement que nous le souhaitons et nous sommes mécontents lorsque le pragmatisme dans les affaires quotidiennes nous préoccupe à ce point pour oublier un instant l'homme, l'être humain qu'en fait nous devons servir. Il ne faudrait pas oublier en effet les immenses valeurs matérielles et humaines que réalisent dans ce système non encore perfectionné, les autogestionnaires de Belgrade par eux-mêmes ou grâce à 120 000 de leurs représentants dans les conseils ouvriers, les conseils locaux, les communautés de locataires et dans leurs comités divers dans les domaines culturels, de l'assurance sociale et autres.

Nous sommes mécontents parfois de la position matérielle et normative que notre ville occupe au sein de la communauté plus large et demandons avec raison qu'il lui soit possible, étant la capitale de la République et de la Yougoslavie également, de décider avec plus d'indépendance et de liberté des questions et des relations qui son d'un intérêt primordial pour les Belgradois aux-mêmes et pour leurs propres organisations. Dans nos critiques des résultats atteints nous ne devons pas oublier ce que nous avons accompli jusqu'à présent. Belgrade, grâce au fait qu'il constitue une partie intégrante de sa république et de la société socialiste libre yougoslave occupe dans la famille des autres métropoles européennes la place de ces villes dans lesquelles l'autonomie des citoyens a été de beaucoup préservée dans leur pouvoir de disposer d'une grande part de leurs moyens financiers pour le bien et le développement de leur communauté locale.

Les réussites et les succès réalisés à Belgrade dans le développement social et dans l'autogestion sont le résultat de l'attitude ouverte adoptée par Belgrade à l'égard de toutes les tendances progressistes démocratiques et socialistes et aux expériences acquises par d'autres. Une coopération fructueuse de Belgrade et de toutes ces organisations avec

d'autres villes du pays et de l'étranger a été le résultat d'une telle attitude. Cette coopération est surtout marquée par les relations étroites qui existent entre notre capitale et les capitales des autres républiques et des régions autonomes; ces relations ont donné l'exemple, au cours de toute cette période, de la réalisation de la politique de l'unité et de la fraternité de nos villes et de nos nationalités.

*

Les résultats réalisés dans le domaine de la construction matérielle et dans l'institution du système autogestionnaire et démocratique constitue un bien exceptionnel acquis au cours du développement de l'après-guerre de notre ville.

Toutefois malgré le progrès immense réalisé dans un espace de temps relativement bref, Belgrade n'a pu résoudre tous les problèmes, ceux hérités du passé et ceux qui résultent de l'accroissement accéléré du nombre d'habitants et de leur besoin.

D'importantes tâches attendent les travailleurs de Belgrade dans le développement social et matériel à l'avenir; de nombreuses difficultés qui accompagnent un progrès aussi rapide et aussi dynamique devront être surmontées. Nous n'allons mentionner ici que quelques uns de ces problèmes.

La population de Belgrade a augmenté chaque année dans la période de l'après-guerre de 25 000 habitants. Ceci créait de difficiles problèmes pour l'amélioration du niveau de vie personnel et social des habitants. Malgré la construction intensive d'immeubles Belgrade connaît encore la crise du logement. Il y a, en effet, 50 à 60 000 de familles à Belgrade qui attendent la solution de leur problème du logement.

De sérieuses difficultés existent également dans les communications, en particulier dans les vieux quartiers de la ville inadaptés à la circulation intense. Il y a actuellement, avec les voitures en transit, 135 000 voitures en circulation dans les rues de Belgrade. En outre, plus de 140 rues sont encore non asphaltées et d'autres, sur une longueur totale de 35 km ne sont pas pavées. Les problèmes des transports en commun deviennent chaque jour plus grave, aussi des mesures urgentes doivent être prises afin de résoudre ces problèmes dans ce service communal important. Dans les vieux quartiers de la banlieue en particulier 60 rues environ n'ont pas d'eau et un tiers de ce nombre n'a pas de canalisation également. La situation dans la propreté générale de la ville, dans l'entretien et les soins des jardins publics et des arbres ne nous satisfait point. Des mesures devront être prises dans ces domaines également pour remédier à ces situations et assurer à notre ville un aspect plus propre et plus agréable.

Malgré la construction intense la ville manque encore de locaux de vente, d'institutions pour l'assistance sociale et la protection de l'enfance, de Foyers de la jeunesse, de terrains de jeu et de sport. De même, il n'y a pas assez de théâtres, de cinéma, de salles d'exposition, d'immeubles pour musées et bibliothèques. La situation est analogue dans les domaines scolaires, sanitaire et autres.

Belgrade ne pourra point de si tôt résoudre tous les problèmes et accomplir toutes les tâches qui se présentent dans le domaine de son développement. Mais il est certain qu'avec l'affermissement de la base matérielle il y aura de moins en moins de difficultés.

L'élaboration du plan à long terme et la révision du plan urbain général permettront de mieux se rendre compte des possibilités et des perspectives et de fixer les directions que devra suivre à l'avenir le développement social, économique et urbain de la ville.

Dès à présent il est possible de constater que beaucoup de ce qui nous paraissait appartenir au domaine des rêves s'est cependant réalisé. Et c'est pourquoi à cause de tout ce qui a été accompli au cours des dernières 25 années nous pouvons envisager l'avenir avec optimisme.

Actuellement Belgrade se trouve en plein essor constructif. Comme on sait, les travaux de l'auto-route à travers Belgrade avec le pont sur la Save et les travaux sur d'autres artères de communication sont en cours. La Fédération et la République aident la ville dans le financement de ces travaux qui seront terminés l'année prochaine. La rue Radnička est également en construction faisant partie de la route principale de la Save; bientôt commencera la construction de l'artère transversale du monument de Vuk au Boulevard de JNA, ainsi que la reconstruction de la rue Starina Novak, de Cvijiceva, d'une partie de la rue Kneza Milosa etc.

Миљаковац-Канарево брдо

Miljakovac — Kanarevo brdo

Les travaux ayant pour but de transférer les voies ferrées à Novi Beograd et de construire la nouvelle gare sont près d'être achevés; ceci permettra la libre construction d'immeubles dans ce secteur et mettra fin aux difficultés dans la circulation sur une artère des plus importantes de la cité, le Boulevard Lenjin à Novi Beograd.

Cinq passages souterrains pour piétons ont été construits au cours des dernières années. Ceci a contribué à améliorer et à normaliser la circulation dans le centre de la ville et à accroître la sécurité des voyageurs et des conducteurs. Le tunnel de Terazije sera terminé l'année prochaine et doit relier la Rue Brankova avec la Rue Mose Pijade ce qui dégagera beaucoup la circulation à travers Terazije. Avec ce tunnel un passage pour piétons situé à l'angle des rues Mosa Pijade et Nusiceva est également en construction. Des travaux de démolition de la gare actuelle doivent commencer dans un prochain avenir ainsi que ceux pour la construction de la nouvelle gare. Ainsi commencera la solution de l'important problème communal et de la circulation. On s'attend à ce que le nouveau grand magasin Beteks de Banovo Brdo d'une superficie de 360 m² SOIT terminé vers la fin de 1969. Un grand magasin est également en construction dans la rue Masarikova, alors que des préparatifs sont en cours pour commencer la construction d'un grand magasin à Slavija.

La construction et la reconstruction dans le domaine de l'industrie doivent être soulignées en particulier. Des travaux sont en cours pour agrandir l'usine »21 maj«; ceci permettra l'accroissement de la production de moteurs pour les automobiles de »Zastava« de Kragujevac. La centrale thermoélectrique d'Obrenovac sera bientôt terminée d'importantes organisations. économiques telles que l'Industrie électronique, Ikarus, Galenika,

Једно од ремек дела савремене архитектуре Београда-насеље Јулино брдо

Termoelektro, PK Beograd et d'autres sont en voie d'agrandissement et de modernisation.

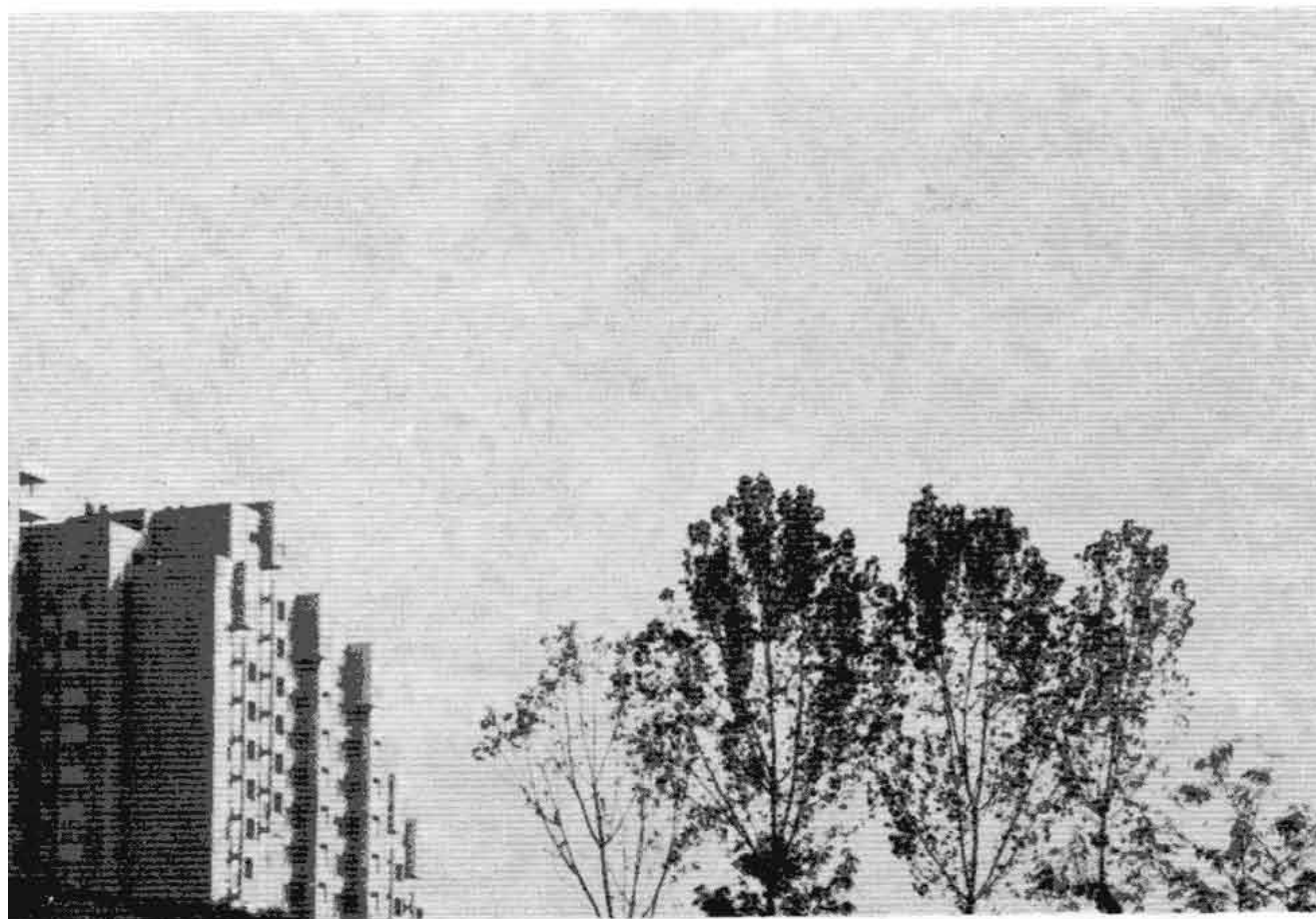
*

Notre capitale se développait rapidement et nous voulons croire que ce rythme sera maintenu à l'avenir également. Nous avons de plus en plus affaire à des chiffres de grande cité et comptons les habitants par millions, les moyens financiers par milliards, les logements nouveaux par dizaines de mille etc.

Dans tout cela, cependant, ce qui est essentiel dans le développement réalisé à ce jour et ce qui doit demeurer à l'avenir est le fait que les grands chiffres ne doivent pas dévaluer la valeur essentielle de notre grande agglomération, celle de l'unité humaine, de l'homme et de sa position sociale et matérielle. C'est ce que nous enseigne le Camarade Tito et ce qui constitue le message et l'acquisition précieuse de notre révolution. Tout ce que nous construisons devra être entrepris dans le seul intérêt de l'homme travailleur et il faudra que cet intérêt puisse s'exprimer directement.

Belgrade possède une puissante classe ouvrière pleine d'expérience et aux riches traditions qui a su jusqu'à présent surmonter de nombreuses difficultés. Cette classe compte un grand nombre de révolutionnaires expérimentés ayant fait leurs preuves dans la révolution et dans l'édification du socialisme. Mais elle compte aussi de nombreux jeunes membres pleins d'enthousiasme et capables d'entreprendre des tâches difficiles et pleines de responsabilité.

Avec des travailleurs qui ont réussi à transformer en réalité des rêves lointains, avec des jeunes générations déjà prêtes à s'engager à la tâche, Belgrade peut envisager l'avenir avec plus de confiance encore et lutter avec un succès encore plus grand pour son développement futur dans le cadre de sa République et de la Yougoslavie socialiste.

Un des chef-d'oeuvres de l'architecture contemporaine de Belgrade, la banlieue Iulino brdo

Коњарник у изградњи

Konjarnik en construction

Спортска хала на Новом Београду

Palais de sport à Novi Beograd

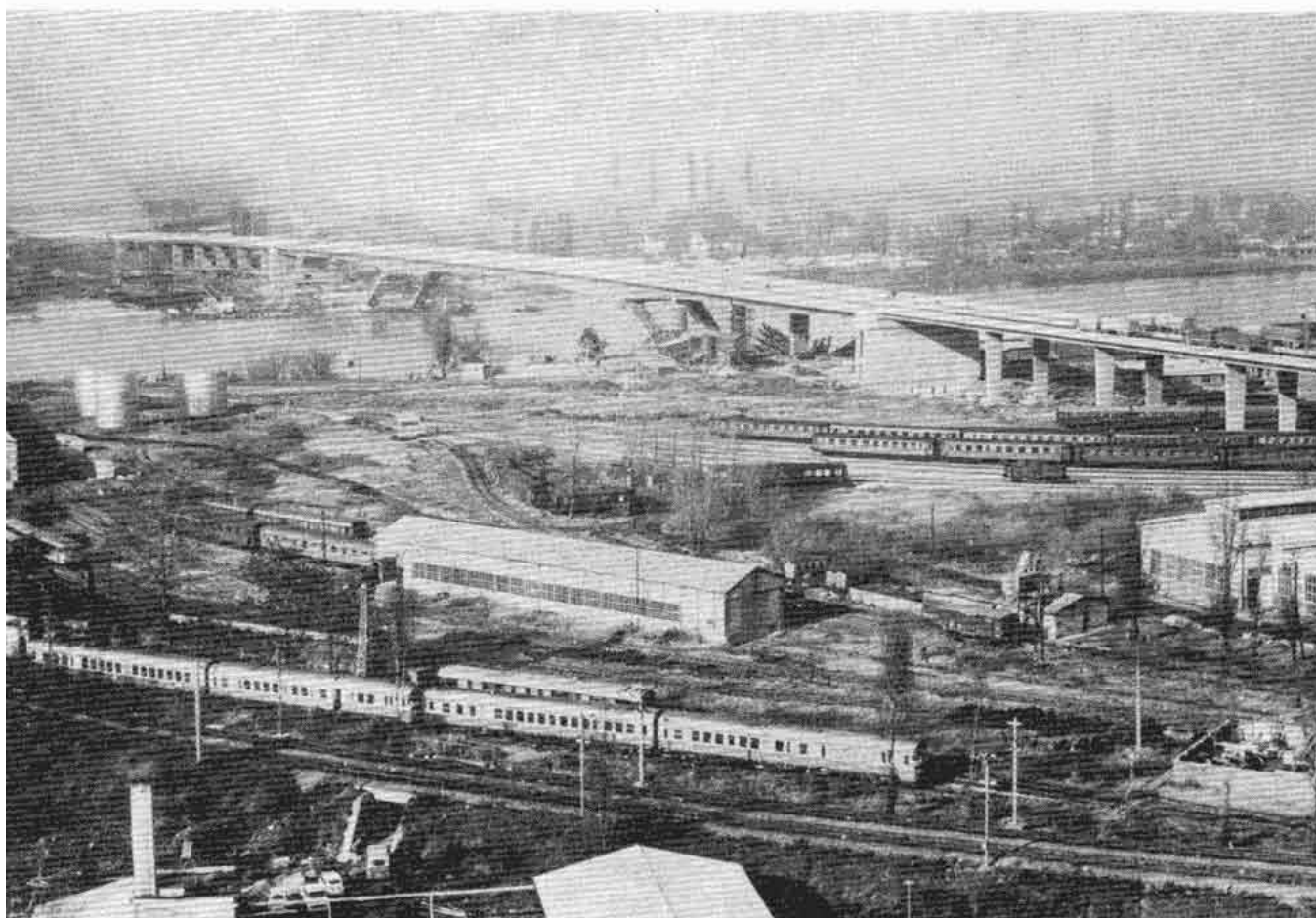

Мост „Газела“ у изградњи

Le pont Gazela en construction

Нови мост „Газела“

Le nouveau pont Gazela

Теразијски тунел

Le tunnel de Terazije

Нови саобраћајни чвор код Мостара — прилаз мосту „Газела“
Le nouveau croisement routier à Mostar — l'accès au pont Gazela

Председник Тито пресеца врпцу и пушта у саобраћај
новоизграђени део Ауто пута и мост „Газела“ децембра 1970. год.

Le président Tito en train de couper le ruban pour la mise en
service de la partie de l'autoroute nouvellement construite et du
pont Gazela, décembre 1970

Теразије 20. октобра 1944. године,
(десно)

Рушевине на Студентском тргу
октобра 1944. године

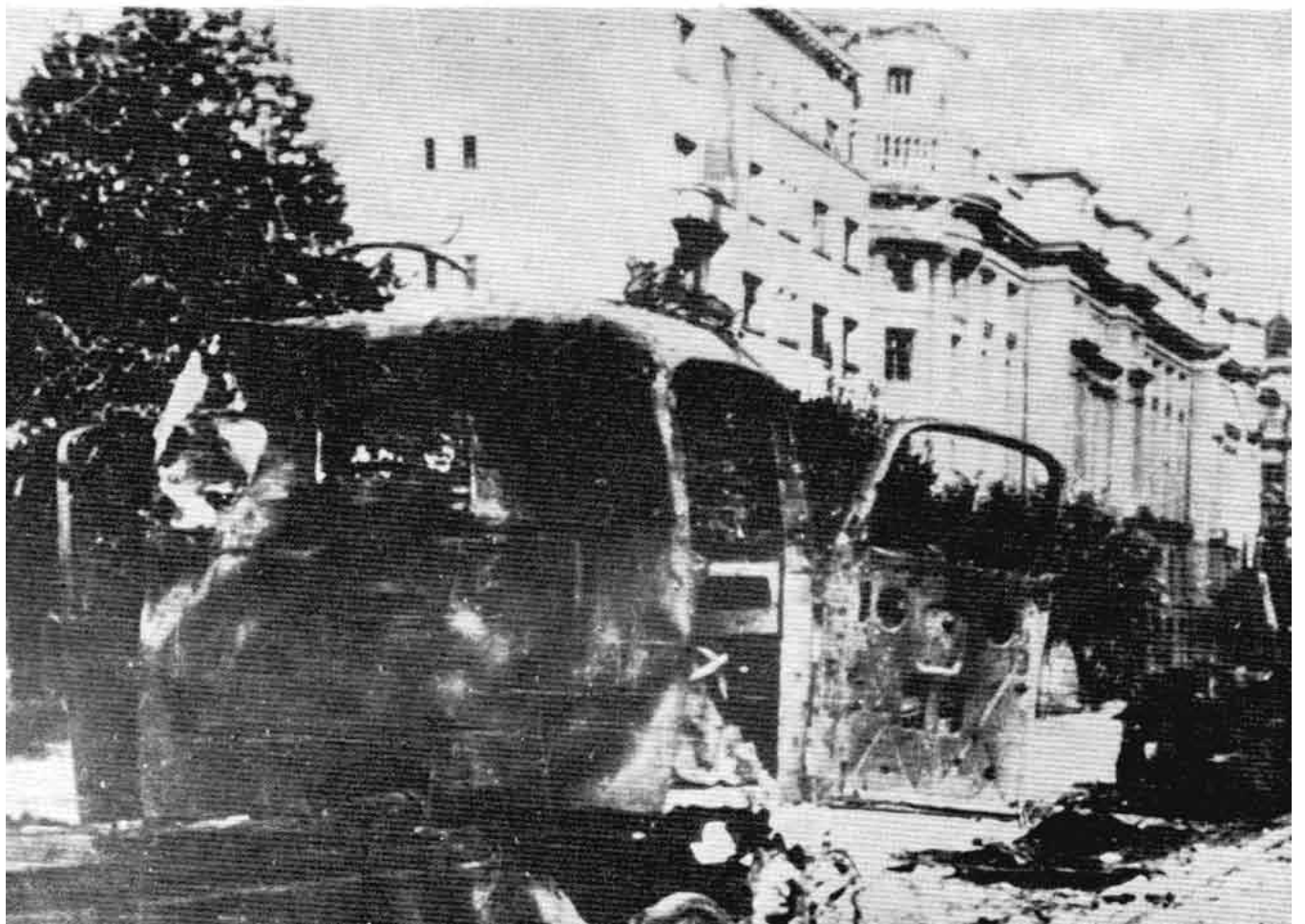
Terazije, le 20 octobre 1944
(à droite)

Les ruines sur la Place Studentski
trg, en octobre 1944

Улица Маршала Тита првих дана
по ослобођењу Београда,
(десно)

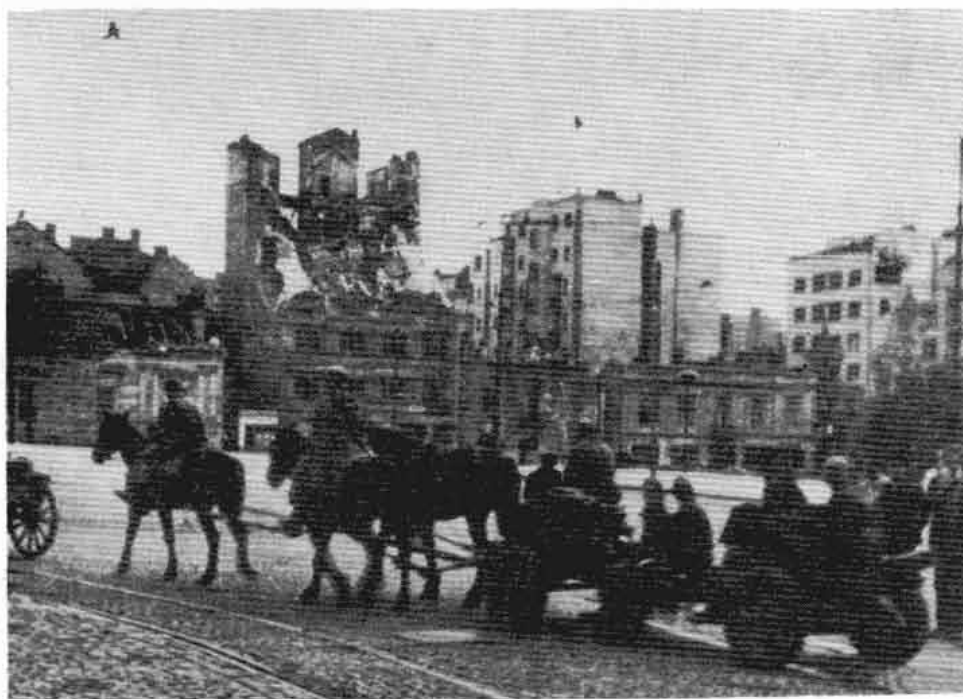
La rue Maréchal Tito les premiers
jours après la libération de Belgrade
(à droite)

Улазак јединица народноослободилачке армије у Београд октобра 1944. године

Les unités de l'Armée de la libération entrent à Belgrade en octobre 1944

Трг Димитрија
Туцовића октобра
1944. године

La place Dimitrije
Tucovic, octobre
1944

Рашчишћавање рушевина у Београду

On déblaise les ruines à Belgrade

Железничка
станица првих
дана по ослобо-
ђењу Београда

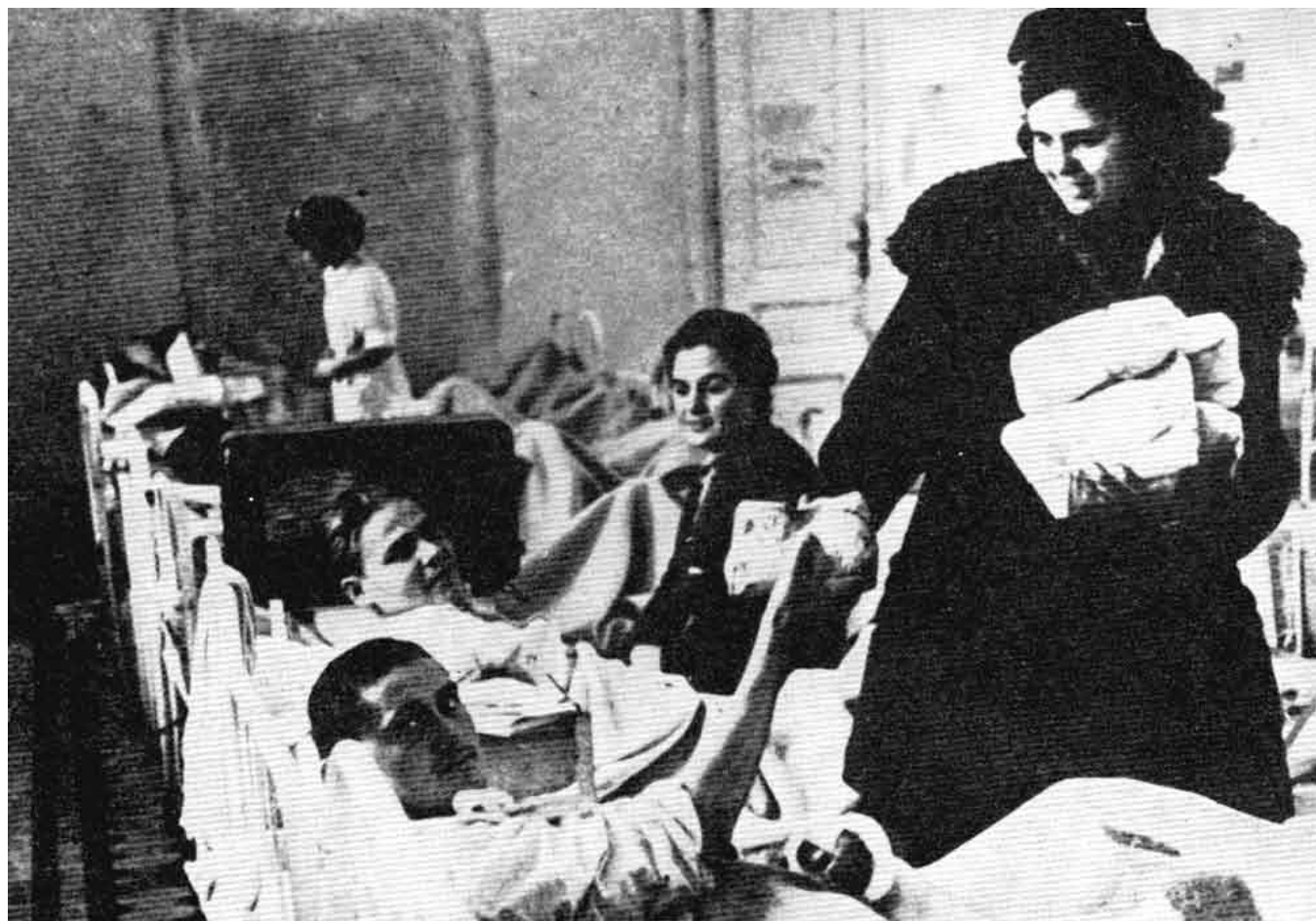
La gare les
premiers jours
après la libération
de Belgrade

Грбови палих бораца за ослобођење Београда у улици Кнеза Милоша
Les tombes des combattants morts pour la libération de Belgrade dans la rue Knez Miloš

Председник Тито за говорницом у Уставотворној скупштини новембра 1945. године
Le président Tito parle devant l'Assemblée Constitutionnelle, en novembre 1945

Посета рањеницима са сремског фронта
La visite aux blessés du front de Srem

Председник Тито потписује проглашење Републике новембра 1945. године
Le président Tito signe la proclamation de la république en novembre 1945

План операција за ослобођење Београда

Le plan pour les opérations militaires pour la libération de Belgrade

Маршал Тито говори окупљеним војницима на Бањици
27. октобра 1944.

Le Maréchal Tito parle aux soldats à Banjica,
le 27 octobre 1944

